

associació **amisol**

GUIA RECOMANACIONS

associació **amisol**

RECOMANACIONS EN FAVOR DE LA IGUALTAT ENTRE HOMES I DONES AMB DISCAPACITAT

1. Introducció
2. La discapacitat amb mirada de gènere
  - a. Doble discriminació
  - b. Àmbit laboral
  - c. Àmbit familiar i educatiu
  - d. Relacions socials
  - e. Relacions de parella
  - f. Sexualitat
  - g. Violència de gènere
3. Recomanacions per a entitats i professionals
  - a. Aspectes a tenir en compte
  - b. Algunes recomanacions
4. Fonts consultades

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

I. Introducció

L'Associació Amisol ha elaborat aquest document per tal de fer visible la situació de desigualtat entre homes i dones del col·lectiu de les persones amb discapacitat, i que situa a les dones en una situació de major dificultat en tots els àmbits de la seva vida.

L'any 1991 el comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona de les Nacions Unides va reconèixer aquesta realitat mitjançant la Recomanació General núm 18, en la que es va instar als estats membres a incloure en els seus informes periòdics informació sobre les dones amb discapacitat i sobre les mesures que s'adoptaven per a fer front a la major incidència de discriminació a les seves vides. Entre aquestes mesures, s'havia de comptar amb les que afavorien la igualtat en matèria d'educació, treball, serveis de salut i seguretat social, així com assegurar la participació en tots els aspectes de la vida social i cultural.

La convenció de la ONU sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat integra, com un dels seus principis generals, la igualtat entre homes i dones. A més contempla la situació específica de les dones amb discapacitat, destacant la necessitat d'adoptar mesures per al ple exercici dels seus drets.

Al 1997, el Fòrum Europeu de Persones amb discapacitat va elaborar el **MANIFEST DE LES DONES AMB DISCAPACITAT A EUROPA**, on demana als Estats a adoptar mesures encaminades a aconseguir la plena participació de les dones amb discapacitat. Segons les aportacions del CERMI (Comité Español de Reperesentantes de Personas con Discapacidad), les dades demostren que les dones amb discapacitat tenen major índex d'analfabetisme, nivells educatius més baixos, menys activitat laboral, més baixa autoestima, més dependència econòmica, socioafectiva i emocional, i més possibilitats de patir algun tipus de violència, entre d'altres.

Per tant, es fa evident la necessitat de que les accions que lluitin contra la discriminació de les persones amb discapacitat incorporin la mirada de les desigualtats de gènere per tal d'assegurar que totes les persones del col·lectiu puguin tenir les mateixes oportunitats.

Els organismes i entitats que intervenen en els àmbits relacionat amb les persones amb discapacitat han de prendre mesures que vagin enfocades a una integració sistemàtica de les dones amb discapacitat en les estructures ordinàries. És cert que sovint és un àmbit poc treballat, i en part és degut a que hi ha una manca de dades estadístiques i estudis sobre aquesta problemàtica. També es detecta una manca de perspectiva de la discapacitat en el moviment feminista i associatiu.

Aquesta Guia s'ha elaborat a partir de la recopilació de dades i d'estudis elaborats, i pretén posar de manifest les especials dificultats derivades de la desigualtat entre homes i dones amb discapacitat, i també s'han recollit algunes recomanacions que poden ajudar a entitats i professionals del sector a abordar aquesta problemàtica.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

2. La discapacitat amb mirada de gènere

La mirada de gènere posa en evidència les desigualtats existents entre homes i dones. Aquestes desigualtats parteixen d'una socialització diferencial, entesa com el procés a través del qual aprenem els valors, les expectatives i els rols socials. Les persones amb discapacitat també des de que neixen passen per aquest procés, que els acaba afectant a tots els àmbits de la seva vida.

a. Doble discriminació

Les dones amb discapacitat pateixen discriminacions de la mateixa naturalesa que les que pateixen les dones en relació amb els homes en general, a causa de la diferència de rols tradicionalment assignats als homes i a les dones.

El concepte de doble discriminació es refereix a que les dones amb discapacitat pateixen discriminació pel fet de ser dona i pel fet de tenir una discapacitat. En l'actualitat aquesta doble discriminació no està suficientment reconeguda en la seva existència, ni estudiada en els seus efectes. Això els dificulta la participació social i l'apoderament de les dones del col·lectiu, i en conseqüència provoca una major dependència i menys qualitat de vida.

El factor de l'edat també és important tenir-lo en compte, ja que les dones amb discapacitat que estan en procés d'envelliment encara tenen més dificultats, tot i que és un àmbit poc estudiat, i encara existeix un major desconeixement de la situació de les dones amb discapacitat de l'àmbit rural.

b. Àmbit laboral

Les dones en general tenen llocs de treball més precaris, amb salaris més baixos, i treballen en pitjors condicions laborals. La taxa d'ocupació femenina és inferior a la dels homes, i treballen en sectors d'activitat menys valorats, en categories professionals més baixes, i amb molt poques dones en llocs de direcció.

En el cas de les dones amb discapacitat quan treballen a l'empresa ordinària es troben en la mateixa situació, tenint encara més dificultats d'inserció laboral, i acabant treballant molt sovint en economia submergida. Tots aquests factors determinen que aquestes dones integren un dels grups socials amb més risc d'exclusió social.

A més, cal tenir en compte que les necessitats entre homes i dones per treballar són percebudes de manera diferent, sobretot des de l'àmbit familiar de les persones amb discapacitat. Es valora més poder accedir al treball remunerat en els homes que en les dones.

associació **amisol**

També s'ha detectat que les dones tenen més dificultats i menys suport a l'hora de readaptar-se a un lloc de treball a l'empresa ordinària després d'un període de baixa o absència del seu lloc de treball.

En el cas dels Centres Especials de Treball, on treballen una part molt important del col·lectiu amb discapacitat, es detecta que solen ser empreses altament sensibilitzades en les desigualtats en general, i en la incorporació de les dones sense cap tipus de discriminació. El que sí que a vegades es dóna a lloc és la segregació horitzontal, que situa a homes i dones en sectors d'activitat i tipus d'ocupació diferent, i que respon als rols tradicionals de gènere.

c. Àmbit familiar i educatiu

La família és l'àmbit on es conforma el procés de socialització primària, a través del qual les persones aprenem els valors, expectatives i rols socials. Els valors es transmeten diferent segons el sexe, relegant a les dones a l'àmbit privat, i als homes a l'àmbit públic.

En el cas de les persones amb discapacitat això es transmet de la mateixa manera, de manera que no es considera tant important que elles treballin o participin a la societat. Les baixes expectatives familiars amb que es troben moltes dones amb discapacitat fa que tinguin més dependència de les decisions familiars, i més infravaloració.

També a les famílies es detecta més sobreprotecció en dones que en homes, fet que dificulta les relacions socials, la integració laboral i la participació en la vida comunitària. Per contra, aquestes dones solen estar educades en la realització de les tasques domèstiques més que als homes, i sovint tenen responsabilitats de cura de persones dependents de la família.

En l'àmbit educatiu trobem polítiques educatives poc inclusives en general, i sovint també s'acaben reproduint els rols diferencials de gènere.

d. Participació social

Les persones amb discapacitat tenen moltes dificultats per a participar a la societat, i aquesta dificultat s'accentua en el cas de les dones, principalment a causa dels prejudicis associats, i de la baixa implicació i suport de la família en molts casos.

També, de la mateixa manera que a la població femenina en general, estan menys acostumades a la presa de decisions tant en l'àmbit privat com en el comunitari.

Per altra banda cal tenir en compte que els mitjans de comunicació tenen un paper molt important en la visió de la societat de les dones amb discapacitat, ja que la imatge que en donen és més centrada en la problemàtica derivada de la discapacitat, i des d'un punt de vista victimista, enlloc de mostrar el seu potencial i possibilitats de participació i apoderament.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

e. Relacions de parella

El fet de tenir parella en les dones es percep a vegades com una expectativa de futur i emancipació, però ens trobem que les noies amb discapacitat són educades amb la idea que no poden tenir una relació de parella i encara menys formar una família. En el cas dels casaments, les persones amb discapacitat, tant homes com dones, es senten jutjades negativament, això en el cas que els sigui permès per la seva situació legal.

El dret a la maternitat és molt més difícil de reconèixer a una dona amb discapacitat que a un home, tant per la família com per la professió mèdica. Les dones amb discapacitat es queixen d'esterilitzacions i avortaments sense un consentiment degudament aclarit. El Comitè sobre els Drets dels Nens de la ONU ha instat a prohibir per llei l'esterilització forçosa de les noies amb discapacitat. És un tema molt difícil d'abordar, fins i tot per les organitzacions, i també des de l'àmbit sanitari, però sovint no és objecte de debat. Caldria veure que tot i que el que es pretén sovint és protegir a les persones, a vegades aquesta protecció va condicionada per diversos factors socials: eradicació de càrregues per a les persones cuidadores, falta o insuficiència de programes de planificació específics i suports adequats.

Per altra banda, els rols tradicionals també es reproduïxen en les parelles amb discapacitat, amb el qual sovint trobem parelles que tenen una diferent coresponsabilitat en la realització de les tasques domèstiques, realitzades majoritàriament per dones. També s'ha detectat que moltes parelles en les que les dones queden relegades a un segon pla o sotmeses a les decisions de les seves parelles.

f. Sexualitat

La sexualitat és percebuda de manera diferent entre els homes i les dones amb discapacitat. Per una banda, es reconeix molt més el dret als homes a la sexualitat que a les dones. A més a la societat hi ha una visió molt reduccionista de la sexualitat, i en el cas de les dones amb discapacitat hi ha menys informació i menys reconeixement en quant a altres formes de sexualitat o altres orientacions sexuals.

També cal tenir en compte que a la nostra societat es sobrevalora la joventut i la bellesa més a les dones que als homes, i això fa que per moltes dones amb discapacitat no els sigui fàcil viure la seva sexualitat de manera lliure i acceptada.

És un àmbit molt poc estudiat, però s'ha constatat un paper decisiu de la família en aquesta negació de la sexualitat femenina de les dones amb discapacitat. A part, també es troben amb altres dificultats com la manca d'informació i els prejudicis per part del personal sanitari i dels serveis de planificació familiar.

associació **amisol**

g. Violència sexual i violència de gènere

Mentre que a la dona amb discapacitat se li nega la sexualitat, per contra sol ser objecte d'abusos sexuals amb més freqüència que les altres dones. La seva situació de major vulnerabilitat, el fet que es consideri que no tenen capacitat per defensar-se o denunciar-ho, la manca de credibilitat que sovint pateixen, entre d'altres, són factors que fan que la probabilitat de patir abusos sigui major.

Hi ha poques dades sobre la major prevalença dels abusos en aquest col·lectiu. L'Informe 2004 del Parlament Europeu sobre la situació de les dones dels grups comunitaris en la Unió Europea mostra que gairebé el 80% de les dones amb discapacitat és víctima d'algun tipus de violència, i té un risc 4 vegades més gran que la resta de dones de patir violència sexual.

El darrer estudi sobre victimització elaborat per Dincat i la Fundació Vicky Bernadet al 2016, demostra que les xifres de victimització sexual afecten sobretot les dones. Segons aquest estudi, cinc de cada deu dones i dos de cada deu homes n'han patit algun tipus.

S'ha constatat que la majoria d'abusos es produeixen a l'àmbit familiar, però també existeixen a les institucions, als cercles d'amistat, i a qualsevol àmbit de relació de la persona amb discapacitat.

Cal aclarir que la discapacitat en sí mateixa no és un factor de risc, però sí que ho són els factors que l'acompanyen. Moltes vegades aquestes dones tenen dificultats per expressar el que pateixen, i fins i tot a vegades no són conscients de que certes conductes no són acceptables. També els problemes d'autoestima que solen patir fan puguin tenir por a les represàlies, a no ser escoltades, sobretot depenent de qui sigui l'agressor. Així doncs, es constata que és un problema greu i a la vegada poc reconegut i abordat.

També aquí cal fer esment de que a vegades es poden donar situacions d'abusos en parelles de persones amb discapacitat, ja que per part dels homes poden reproduir-se conductes apreses i no detectades o reconegudes com a abusives.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

3. Recomanacions per a entitats i professionals

a. Aspectes a tenir en compte

Aquest document pretén servir com a eina per a professionals i entitats del sector de la discapacitat que els permeti tenir informació i algunes recomanacions per tal d'afavorir la igualtat d'oportunitats dels homes i les dones del col·lectiu.

Les diferències entre homes i dones no poden obstaculitzar el dret de cadascú o cadascuna a ser inclosa a tots els nivells de la societat i a aportar la seva participació. Les entitats cada vegada més treballem en l'apoderament i autogestió de les persones que atenem, i és aquí on la mirada de gènere ens pot ajudar a entendre les majors dificultats que ens podem trobar en el cas de les dones. De la mateixa manera, ens pot ajudar a abordar la nostra tasca tenint en compte les diferents particularitats personals i socials en funció del sexe.

No es tracta de crear recursos específics, sinó d'enriquir els recursos i tasques que ja es duen a terme, contemplant els aspectes diferencials.

Com a entitat hem valorat que tenir en compte els aspectes relatius al gènere ens poden ajudar a aconseguir els nostres objectius de millora de la qualitat de vida, ajudant a que totes les persones puguin incrementar la seva autoconfiança, la seva autonomia i la seva participació social. També pot ajudar a prevenir conductes de violència o assetjament que, tal i com s'ha vist, és un tema d'especial preocupació, i no deixa de ser una conseqüència de les desigualtats que pateixen les dones amb discapacitat.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

b. Algunes recomanacions

QUÈ PODEN FER LES ENTITATS?

- ✓ Elaboració de **Plans d'igualtat** que contemplin accions específiques de gènere i discapacitat.
- ✓ Comptar amb persones amb formació específica en temes d'igualtat, de manera interna o externa, per a l'assessorament i acompanyament tècnic.
- ✓ Difusió i comunicació a tot el personal sobre les mesures que s'adopten en quan a prevenció de l'assetjament sexual i accions en favor de la igualtat.
- ✓ Visibilitzar les dones amb discapacitat mitjançant imatges positives, de la seva participació i presència social, i evitant el victimisme.
- ✓ Desagregar les dades per sexes, i estudiar-les de manera diferencial a l'hora de recollir dades i indicadors en els projectes i programes dels centres i serveis.
- ✓ Incorporar indicadors de gènere específics que ens permetin descriure la situació i posició relativa a les dones amb discapacitat.
- ✓ Garantir un ús no sexista del llenguatge i imatges no sexistes en la difusió dels projectes i programes de l'entitat.
- ✓ Formació i actualització del personal professional en matèria d'igualtat de gènere .
- ✓ Fer visible el treball de les dones tant a l'empresa ordinària com als Centres Especials de Treball.
- ✓ Realitzar una tasca de sensibilització sobre gènere i discapacitat, i fer-ne difusió pels seus canals de comunicació.
- ✓ Aplicar l'Atenció Centrada en la Persona com a metodologia d'intervenció a tota la organització, amb perspectiva de gènere.
- ✓ Generar espais de debat entre els professionals sobre aspectes relatius a la sexualitat i a la maternitat de les dones amb discapacitat.
- ✓ Garantir l'accés a la salut de totes les persones de l'entitat en igualtat de condicions, i atenció específica als temes de salut de les dones.
- ✓ Elaborar de protocols de prevenció de l'assetjament sexual que incloguin canals específics d'abordatge de situacions que afectin a les persones amb discapacitat.
- ✓ Incloure en els programes de l'entitat accions específiques per a la prevenció de la violència psicològica i sexual.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

QUÈ PODEN FER ELS PROFESSIONALS TÈCNICS I D'ATENCIÓ DIRECTA?

- ✓ Observar i analitzar les conductes estereotipades i de rols de gènere en el treball amb les persones i tenir-les en compte en la intervenció.
- ✓ No permetre discursos discriminatoris per raó de sexe dins de l'equip o entre les persones amb discapacitat.
- ✓ Educar en valors que fomentin la convivència, la igualtat i no discriminació per raó de sexe, revisant i avaluant els rols.
- ✓ Incidir en l'educació emocional lliure d'estereotips de gènere, i en l'acceptació reconeixement i autovaloració.
- ✓ Potenciar la presa de decisions i la participació social de les dones amb discapacitat.
- ✓ Treballar l'autonomia personal i social en el col·lectiu amb especial atenció a les dones.
- ✓ Evitar actituds i comportaments de sobreprotecció en les dones amb discapacitat.
- ✓ Treballar la Qualitat de Vida i l'Atenció Centrada en la Persona amb perspectiva de gènere.
- ✓ Garantir que a les assemblees hi hagi una participació activa de les dones, i fer una valoració equitativa de les aportacions, els valors i els interessos d'ambdós gèneres.
- ✓ Utilitzar el diàleg en la resolució de conflictes segons el principi d'igualtat.
- ✓ Utilitzar un llenguatge que no invisibilitzi a les noies, sobretot en cartells, plafons, fotografies, i materials pedagògics.
- ✓ Potenciar les habilitats de comunicació i l'assertivitat en les dones amb discapacitat.
- ✓ Tenir especial cura en la millora de l'autoestima de les dones amb discapacitat i en accions per augmentar el seu apoderament.
- ✓ Fomentar l'autoimatge positiva, i la responsabilitat en l'autocura i gestió del propi cos.
- ✓ Promoure l'accés a les noves tecnologies i a la informació en igualtat de condicions.
- ✓ Planificar activitats d'envelliment actiu que promoguin la participació de les dones.
- ✓ Garantir les mateixes oportunitats en les activitats d'oci i esport, i en les activitats inclusives.
- ✓ Oferir cursos de formació per potenciar les competències de les dones amb discapacitat.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

- ✓ Treballar les competències amb perspectiva de gènere i la motivació amb les dones en procés d'inserció laboral.
- ✓ Garantir la igualtat de condicions laborals en els Centres Especials de Treball.
- ✓ Treballar amb famílies per donar importància a que les dones treballin i participin a la societat, intentar reduir el sobreproteccionisme, i oferir recursos des de les entitats.
- ✓ Valorar les dones que tenen cura de familiars i tenir en compte la seva situació.
- ✓ Donar valor a les tasques domèstiques que les dones realitzen a l'àmbit familiar, reconeixent les competències apreses, i reflexionar sobre el desigual repartiment a les llars.
- ✓ Fomentar activitats de recolzament a les dones amb discapacitat que siguin mares o que tinguin cura de persones dependents.
- ✓ Treballar la coresponsabilitat de les tasques domèstiques en els serveis.
- ✓ Oferir una especial atenció a les demandes i dificultats de les dones amb discapacitat en procés d'envelliment.
- ✓ Garantir un ús equitatiu dels espais i dels materials educatius.
- ✓ Educar en la dimensió afectivosexual. Educar en accions de prevenció de maternitat no desitjada i de les malalties de transmissió sexual.
- ✓ Tractar les demandes de maternitat amb molta cura i valorant totes les opcions possibles.
- ✓ Reconèixer el dret a la sexualitat de les dones, per poder fer un treball de sensibilització i orientació a les famílies, així com al personal sanitari.
- ✓ Dur a terme accions específiques de prevenció dels abusos sexuals i la violència de gènere:
  - Educar en la presa de consciència del significat de certes conductes abusives o assetjants.
  - Ajudar a conèixer els límits i a no deixar traspasar-los.
  - Elaborar estratègies per ajudar a les dones a expressar-se quan es detecta que poden ser víctimes de violència de gènere.
  - Garantir recursos i suport psicològic de les persones que han patit una situació d'abús o violència.
  - Parar especial atenció per detectar relacions abusives i desiguals entre parelles amb discapacitat.
  - En cas de detecció de situacions de violència en parelles amb discapacitat, fer una intervenció amb els dos membres de la parella per evitar la situació.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

5. Fonts consultades

DERECHOS HUMANOS DE LAS MUJERES Y NIÑAS CON DISCAPACIDAD.
Informe España 2018. Fundación CERMI Mujeres. María Laura Serra. Madrid, 2019

DONA I DISCAPACITAT.
Diputació de Barcelona.. *Reflexions en femení. Núm. 18.* Barcelona.

EL REFLEJO DE LA MUJER EN EL ESPEJO DE LA DISCAPACIDAD
Ana Peláez Narváez, Pilar Villarino Villarino. Fundación CERMI Mujeres. Madrid, 2013

FENT CAMINS PLANERS. PROJECTE PILOT PER A LA DETECCIÓ DELS OBSTACLES I OPORTUNITATS EN EL CAMÍ CAP A LA INSERCIÓ LABORAL DE LES DONES AMB DISCAPACITAT.
Federació ALLEM Lleida, 2010

GÈNERE I DIVERSITAT FUNCIONAL. UNA VIOLÈNCIA INVISIBLE.
Maria Freixanet Mateo (coord.) Institut de Ciències Polítiques i Socials. Barcelona, 2015

GUÍA DE BUENAS PRÁCTICAS PARA FAVORECER LA EDUCACIÓN EN IGUALDAD ENTRE HOMBRES Y MUJERES EN EDUCACIÓN.
Consejería de Educación, Junta de Andalucía

GUÍA PARA LA INCORPORACIÓN DE LA PERSPECTIVA DE GÉNERO Y DISCAPACIDAD EN LA PROGRAMACIÓN DEL FONDO SOCIAL EUROPEO.
Ana Peláez Narváez, Esther Castellanos Torres, Isabel Caballero Pérez, y Natalia Biencito López.
FUNDACIÓN CERMI MUJERES Madrid 2017

INDICADORES DE EXCLUSIÓN SOCIAL DE MUJER Y DISCAPACIDAD.
M. Carme Riu (Coord.) Associació Dones no Estàndard, en col·laboració amb Secció General de Assumptes Socials. Imsero i Universitat Autònoma de Barcelona.

LA DISCRIMINACIÓ EN CONTRA DE LES DONES AMB DISCAPACITAT. SEGONA CONFERÈNCIA EUROPEA DE MINISTRES RESPONSABLES DE LES POLÍTIQUES D'INTEGRACIÓ DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT.
Institut Català de les Dones. Málaga, 2003

LA TRANSVERSALIDAD DE GÉNERO EN LAS POLÍTICAS PÚBLICAS DE DISCAPACIDAD – MANUAL. VOLUMEN II.
Fundación CERMI Mujeres. Madrid 2013

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h

associació **amisol**

MANIFIESTO DE LAS MUJERES CON DISCAPACIDAD DE EUROPA.

Adoptado en Bruselas el 22 de febrero de 1997 por el Grupo de Trabajo sobre la Mujer frente a la Discapacidad del Foro Europeo de la Discapacidad

MUJER Y DISCAPACIDAD. BUENAS PRÁCTICAS.

Instituto de Migraciones y Servicios Sociales (IMSERSO). Madrid, 2000

MUJERES Y DIVERSIDAD FUNCIONAL (DISCAPACIDAD). CONSTRUYENDO UN NUEVO DISCURSO.

Carmen Mañas (Coord.) Revista del Centro de Estudios sobre la Mujer de la Universidad de Alicante, núm. 13, 2009

POR LA IGUALDAD UNIDAS EN LA DIVERSIDAD.

Comisión de la Mujer del CERMI. Madrid, 2003

SUMANT CAPACITATS.

Unitat d'Inclusió Social i Igualtat. Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones

Generalitat de Catalunya
**Institut Català
de les Dones**

900 900 120
**Contra la violència
masclista** Atenció 24 h